

Det kan tyckas paradoxalt, att vi just nu upplever en renässans för demonstrationen som opinionsbildningsmedel. I en tid med massmedia av en helt annan slagkraft än någon annan generation haft tillgång till kunde man tycka att behovet av en så pass onyanserad och primitiv metod för att sprida åsikter skulle vara begränsad.

Men förklaringen är självfallet den motsatta. Just nu är demonstrationer ett effektivt medel att väcka uppmärksamhet kring de idéer man vill sprida — väl genomförda demonstrationer (och i än högre grad tumultartade) ger fribiljett till massmedia och får därigenom en spridning som aldrig förr. Även om sannolikt intresset för demonstrationer går i vågor, finns det anledning att på allvar diskutera demonstrationen som opinionsspridningsinstrument.

För tre år sedan skrev jag i en tidskriftsartikel att 'de flesta demonstrationer numera är så intetsägande, att de oftast skapar mer löje än opinion'. Det är svårt att skriva under på det påståendet i dag. Den gången fanns det anledning att i första hand uppmärksamma de egenartade konsekvenser, som olika former för opinionsspridning fick. Åsikter och påståenden, som ostraffat kunde framföras i skrift — i skydd av tryckfrihetsförordningen och dess toleranta praxis — blev föremål för åtal om de i stället textades på en demonstrationsskylt. Lagarna har inte ändrats sedan dess, men väl praxis, och därför finns inte längre samma anledning att

klaga över begränsningar i yttrandefriheten på detta område. Men den formella sidan av saken tål likväl att begrundas.

Frihet att sprida opinion förutsätter ett stort mått av personligt ansvar. I tryckfrihetsförordningen understryks detta av de detaljerade bestämmelserna om ansvar: författare eller, för periodisk skrift, ansvarig utgivare, boktryckare om författare eller ansvarig utgivare saknas, distributör om inte heller boktryckaren kan identifieras.

Är det önskvärt — och praktiskt möjligt — att omge en laglig demonstrationsrätt med liknande bestämmelser? Att demonstranter rimligtvis måste acceptera restriktioner är givet — man kan t.ex. inte acceptera att de fysiskt hindrar demonstrationer för en annan åsikt eller vållar skadegörelse som i Båstad nyligen. Just båstadsincidenterna visar, att vissa grupper betraktar demonstrationens uppgift som något utöver opinionsbildningens. Desto större är behovet av en någorlunda klar ansvarsfördelning.

Men vem är ansvarig, moraliskt och juridiskt: är det arrangörerna eller svarar varje enskild individ för sitt plakat och sina handlingar? Oklarheten i den nuvarande situationen illustreras av ett inlägg i Sydsvenska Dagbladet av Bo Edvardsson, ordförande i FPU:s skånedistrikt och en av initiativtagarna till den "tillåtna" demonstrationen i Båstad. Edvardsson frånhänder sig allt ansvar för det tumult, som uppstod i

anslutning till hans eget arrangemang. Hans resonemang är antingen cyniskt eller oansvarigt naivt. FPU, CUF och SSU hade aldrig haft en tanke på att stoppa matchen, ungdomsförbundens enda målsättning var att "påkalla den tillströmmande publikens uppmärksamhet". Däremot var man hela tiden medveten om att den s.k. aktionsgruppen, huvudsakligen bestående av lundastudenter, till varje pris ville stoppa matchen. "På fredagen visade det sig, att studentgrupperna ville delta i vårt tåg, vilket de fick mot löfte att följa polisens direktiv," konstaterar Edvardsson. Nere vid tennisbanan bröt de sig ut ur formeringen och inledde sina blockeringsförsök.

Edvardsson har en rad ursäkter för sitt handlande: studenterna skulle ha demonstrerat under alla omständigheter, ungdomsförbunden kunde inte själva avstå från demonstrationer, eftersom det hade varit att ge efter för aktivisterna etc. Alla ursäkter väger emellertid lätt mot det allvarliga i situationen — med öppna ögon har ungdomsförbun-

den givit sig in i en demonstration, som man på goda grunder borde ha insett att de inte kunde bemästra. Med berått mod har man bidragit till att ett opinionsbildningsmedel allvarligt kommit i vanrykte — en allvarlig sak i en demokrati. Man frågar sig onekligen om Edvardsson varit lika villig att ta emot aktivisternas "stöd" om han varit personligt ansvarig för demonstrationen. En chefredaktör är knappast villig att låta vilka grupper som helst annektera officinen.

Oberoende om de juridiska ansvarsfrågorna kan lösas bör det moraliska ansvaret bli föremål för debatt. Får en demonstrationsledare erbjudande om stöd bör han allvarligt överväga om han kan ta ansvar också för främmande grupper. Risker för att aktivistgrupper, om deras erbjudande tillbakavisas, skulle försöka infiltrera ordnade led är liten. De militanta lever högt på att locka sympatisörer från mera sansade kretsar, och den politiska grupp, som gör sig till fiende med sin främsta rekryteringsgrupp, gör en stor taktisk blunder.

Rolf Norberg